

JOSQUIN DESPREZ

No Divino Apousento:

Josquin en cifras para cantar e tanxer

ARMONÍA CONCERTADA

MARÍA CRISTINA KIEHR *soprano*

JONATAN ALVARADO *tenor*

ARIEL ABRAMOVICH *vihuelas de man*

JOSQUIN DESPREZ (ca. 1450 - 1521)

Nymphes, nappés, a 6

Kyrie, da *Missa Fortuna Desperata*, a 4

Praeter rerum seriem, a 6

Mille regretz. A canción do Emperador do cuarto tono de Josquin, a 4 *

Benedictus, de *Missa Mille Regretz* de Morales, a 3 **

Confiteor, do Credo da *Missa l'Homme Armé*, a 4

Kyrie, da *Missa Adieu mes Amours* (Peñalosa), a 4

Fantasia do primeiro ton, a 4 *

O intemerata virgo, a 4

Stabat mater dolorosa, a 5

Nymphes des bois, a 5

Todas as versións pertencen a Armonía Concertada, excepto:

* Luys de Narváez. Los seis libros del Delfin de Música (Valladolid, 1538)

** Miguel de Fuenllana. Orphenica Lyra (Sevilla, 1554)

Teatro Principal

Santiago de Compostela

venres 21 outubro 2022 | 20.00

A nova música de finais do século XV e principios do XVI produciuse exactamente ao mesmo tempo que o renacemento humanista, cando as explicacións de Platón sobre o perfecto equilibrio do universo foron recibidas con entusiasmo a través das traducións de Ficino de textos recentemente redescubertos. Isto reforzou a visión humanista do valor da música como a linguaxe ideal para entender o cosmos, a música das esferas e a orde do universo. Aplicado directamente á natureza do ser humano, foi interpretada como a necesidade de perfeccionarse a través dun equilibrio perfecto e proporcionado entre o corpo e a alma. Non cabe dúbida de que os intelectuais eran moi conscientes da simbiose entre as crenzas humanistas e a fe cristiá e do poderoso papel da música como medio para entendela e sentila.

A busca da salvación e a eternidade esixía introspección e soidade. En gran medida a música era unha actividade comunitaria pero a percepción da música era intensamente persoal. Os compositores nados a mediados do século XV, especialmente os dos Países Baixos, ían crear un novo estilo musical que dominaría o son da música eclesíastica durante máis dun século e que se estendería á maioría dos demais xéneros da sofisticada música culta, xa sexa vocal ou instrumental. Josquin Desprez (c.1440-1521) converteuse no epítome deste estilo, o emblema dunha forma de música polifónica baseada en principios de contrapunto imitativo que soaba como a vida eterna mesma e que sería un modelo iluminado para todos os que seguiron.

A fama de Josquin coñécese a través das testemuñas escritas dos seus contemporáneos e sucesores pero apréciase máis claramente na rápida difusión da súa música por toda Europa. Josquin deuse a coñecer en España durante o mesmo período e, tal foi a súa fama eventual, que o teórico Juan Bermudo, ao dar consellos aos vihuelistas na súa *Declaración de instrumentos musicais* (1555), non sentiu a necesidade de dar longas explicacións senón que se limitou a referirse a el como "o gran

Organiza

Patrocinan

Colaboran

músico Josquin co que comezou a música” coma se fora o fundador da música moderna. Entre a gran cantidade de polifonía vocal arranxada para a vihuela –case o sesenta por cento de toda a música para vihuela que se conserva– figura Josquin por enriba de calquera outro autor.

É salientable a capacidade de Josquin de crear música notablemente expresiva aínda que coidadosamente contida. Isto é máis evidente en obras que tenden ao extremo melancólico do espectro emocional, onde as súas obras son sublimemente evocadoras. Dende un punto de vista diferente poderíamos centrarnos na capacidade de Josquin para equilibrar as dimensións arquitectónicas e retóricas da súa música. Por unha banda, as obras de Josquin están invariablemente construídas cun equilibrio e proporción equivalente ao máis perfecto monumento arquitectónico e con simetrías internas que se identifican co mellor de calquera artista da época. En canto á retórica e á capacidade de Josquin de argumentar persuasivamente a través da música, a súa capacidade de crear melodías e texturas que concordan estreitamente co significado dos seus textos é plenamente evidente, xunto coa súa capacidade de ir máis alá do momento individual en calquera obra cara á confección do discurso argumentativo dentro de estruturas arquitectónicas proporcionais. Esta é a dimensión da súa música que realmente gañou a estima dos seus contemporáneos e sucesores.

Normalmente en contornas litúrxicas ou cortesás a música de Josquin teríase cantado habitualmente con un, dous ou quizais tres cantantes por cada voz. Son os ambientes onde frecuentemente se terían escoitado as súas obras, de acordo coa forma en que foron concibidas. Con todo, non sempre foi posible escoitalas deste xeito e debemos recorrer a fontes contemporáneas para atopar evidencia dos modos alternativos de interpretación que existían. En España os libros de vihuela oriéntannos cara a estas outras opcións nas que a textura polifónica orixinal se reduce á vihuela e unha ou dúas voces

cantadas. A proposta de Armonía Concertada baséase principalmente nesa configuración, representada claramente nas fontes e comprobable a través de documentos de testemuños. Cantar á vihuela era unha práctica moi estendida, especialmente de cantantes que se acompañaban a si mesmos coa vihuela.

Non cabe dúbida de que ditas prácticas achegan a escoitar a música que engalanaba os apousentos privados da nobreza española, os salóns da burguesía acomodada, os costumes musicais dentro das academias intelectuais ou as prácticas recreativas musicais do clero en comunidades tanto masculinas como femininas. Como paisaxe sonora, imaxinaria ou real, achégannos á esencia de Josquin e á súa música. Para calquera oínte, escoitando a un conxunto vocal nunha capela ou catedral ou a un grupo íntimo de instrumentos e voces en calquera outro lugar, o son inmortal de Josquin servía como o anticipo perfecto á dita eterna do seu propio porvir.*

* adaptación do texto do programa de John Griffiths

ARMONÍA CONCERTADA

Armonía Concertada non é senón unha factoría de ucronías, de precuelas e secuelas, de reconstrucións... Unha invitación a percorrer unha paisaxe inexistente, construída a partir de datos reais, de indicios e de testemuñas fiables. A voz fundida entre as cordas pulsadas recupera o eco das palabras de Castiglione no seu libro El Cortesano de 1528: “Mas por lo que yo estoy mejor con el cantar con una vihuela, es por lo que vulgarmente llamamos recitar, el cual da tanta gracia y fuerza a las palabras, que es maravilla”. Nas antípodas do trillado, Armonía Concertada non só revisita o pasado musical senón que intervéen no texto, producindo edicións propias, creando un repertorio inédito fundado no rigor musicolóxico, tanto como na imaxinación.

Organiza

Patrocinan

Colaboran

